

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОСТОРОВО – КЛАСТЕРНИЙ БІЗНЕС

УДК 338.124.4

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Аніщенко Л.О.

*Національна металургійна академія України
м. Дніпропетровськ*

В статті розглянуто та проаналізовано деякі аспекти антикризового управління в країнах з розвинутою економікою. За підсумком аналізу зарубіжного досвіду визначені основні напрями антикризового управління підприємством при загрозі банкрутства. В роботі запропоновано порівняльний аналіз функцій і повноважень Державних органів по банкрутству деяких країн.

Ключові слова: криза, банкрутство, неспроможність, антикризове управління, антикризові заходи, реорганізація

In the article deals and analyzes some aspects of anticrisis management in the advanced economies. There are the basic features of the anticrisis management in the organization on the threat of bankruptcy of results in the analysis foreign experience. The article presents a comparative analysis of the functions and powers of the State of the bankruptcy at some countries.

Key words: Crisis, bankruptcy, insolvency crisis, management, crisis measures, reorganization

Актуальність проблеми. Стабільний стан і криза виступають постійними антагонізмами в розвитку будь якої системи. Виходячи з цього, антикризове управління можна уявити як систему заходів з діагностики, попередження, нейтралізації та подолання кризових явищ та їх причин на всіх рівнях економіки, пошук шляхів підвищення ефективності процедур реорганізації неспроможних підприємств.

Особливо актуальні теорія і практика антикризового управління в Україні, де в силу сформованій стійкій кризі неплатежів абсолютна більшість підприємств легко підпадають під критерії визнання їх банкрутами. За даними зведеної інформації по Державному департаменту з питань банкрутства станом на 01.05.2011: загальна кількість підприємств, які перебувають в процедурах банкрутства – 14265, з них: державних

підприємств - 331, з них: в розпорядженні майном – 139; в санації - 67; в ліквідації – 103 [5]. Таким чином, застосування досконалої процедури банкрутства має вплинути на хід структурних перетворень, оскільки здійснюватиме тиск у напрямі необхідної адаптації і створить умови для залучення зовнішнього та вітчизняного капіталу для подальшого інвестування, що забезпечить своєчасне подолання кризових явищ.

Проблеми розгортання кризи на рівні окремого підприємства не є локальними. Окреме підприємство є частиною національної, територіальної і галузевої господарської системи. Кризові явища в його діяльності, загроза визнання підприємства банкрутом мають негативні наслідки не тільки для його кредиторів (з точки зору ризику незадоволення вимог), а й для усіх суб'єктів макроекономічної системи.

Населення не отримує необхідні йому товари та послуги. Порушується відповідність між попитом та пропозицією на споживчому ринку, що може призвести до зростання цін.

Партнери підприємства з господарської діяльності не отримують продукцію та послуги, необхідні їм для власної виробничої діяльності, що призводить до погіршення їхнього фінансового становища.

Працівники підприємств втрачають роботу, можливість отримання заробітної плати та поповнюють армію безробітних, які потребують державної фінансової підтримки.

Держава, з одного боку, втрачає платника податків та обов'язкових платежів, що зменшує надходження до державного бюджету і ще більше посилює його дефіцит, з іншого - погіршується макроекономічна ситуація в країні у зв'язку з розбалансованістю економіки та її невідповідністю ринковим вимогам.

Таким чином, у банкрутстві підприємств не зацікавлений жоден суб'єкт макроекономічної системи. Отже, проблема кризи та банкрутства, його прогнозування та запобігання, має не тільки локальний (для окремого підприємства), а й загальнодержавний характер.

Визнання цього факту об'єктивно обумовлює необхідність створення певної державної системи контролю, діагностики та захисту підприємств від фінансового краху (системи протидії банкрутству).

У сучасному розумінні система протидії банкрутству розглядається як сукупність двох взаємопов'язаних підсистем, що реалізуються на

макро- та мікрорівнях.

Формування системи протидії банкрутству на рівні держави спрямовано на створення необхідних передумов для нормальної взаємодії між окремими суб'єктами господарювання на принципах рівності та порядності, створення загальних умов їх функціонування, збереження кожного життєздатного підприємства, діяльність якого вигідна суспільству.

Метою створення та застосування механізмів системи банкрутства визнано необхідність проведення структурної перебудови економіки та її адаптації до ринкових вимог. Таким чином, головним завданням системи протидії банкрутству на рівні держави є антикризове регулювання (адміністрування) економічних процесів на мікрорівні шляхом реалізації відповідних організаційно-економічних та нормативно-правових заходів впливу державних органів на діяльність підприємства.

Досвід антикризового реформування економіки, фінансів, соціальної політики в країнах з розвинутою економікою має не тільки національне, а й велике міжнародне значення. Особливо він цінний для українських менеджерів, економістів і політиків.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Методики антикризового управління сформовані та проаналізовані в працях таких зарубіжних вчених, як: Г. Бірман, Р. Брелі, Дж. Фіннері, С. Шмідт, Р. Хіт. Серед вітчизняних дослідників, різноманітні теоретико-методологічні та прикладні аспекти антикризового управління є предметом розгляду у роботах наступних науковців: З.Є. Шершньової, В.О. Василенка, В.Я. Захарова, Л.О. Лігоненка, А.Г. Грязнової, А.А. Бикова, Т.Н. Беляцької і т. ін.

Автори вищевказаних робіт по-різному дивляться на проблему кризи й кризову ситуацію в цілому, тому їхні думки розрізняються. Наприклад, одні розглядають антикризове управління з погляду існуючих проблем фінансового характеру на рівні підприємства [7], із виникненням негативної ланцюгової реакції в інших підприємств. Інші розглядають проблеми, які пов'язані не тільки з кризою якогось окремого підприємства, але й із несприятливими фінансовими умовами в економіці країни в цілому [6]. Термін «антикризове регулювання» введено у вжиток в монографії за ред. проф. С.Г. Біляєва та В.І. Кошкіна. Він визначається як макроекономічна категорія, що охоплює заходи організаційно-економічного і нормативно-правового впливу з боку держави, спрямовані на захист підприємств від

кризових ситуацій, запобігання банкрутству або ліквідації у випадках недоцільності його подальшого функціонування [5]. Визнано, що основні напрями антикризового регулювання економіки мають розроблятися і затверджуватися вищими органами управління країною, втілюватися в життя спеціально створеним органом - управлінням або Агентством з банкрутства.

Термін «система банкрутства» вперше використаний у колективній монографії за редакцією Г.П. Іванова з посиланням на зарубіжний досвід. У поданому тлумаченні система банкрутства - це не законодавчі акти, що регламентують правові основи процесу неспроможності (банкрутства), а певним чином організована система контролю, діагностики і, по можливості, захисту підприємств від фінансового краху. Складовими такої системи визнано цілі та принципи, учасники та організаційний механізм процедури банкрутства, організаційна структура, методичне та нормативне забезпечення, діагностика стану підприємства, запобігання банкрутству, соціальний захист, підготовка кадрів [6].

Досвід антикризового реформування економіки, фінансів, соціальної політики в країнах з розвиненою економікою має не тільки національне, а й велике міжнародне значення. Особливо він цінний для українських менеджерів, економістів і політиків. Тому висока значущість і недостатня практична розробленість проблеми банкрутства визначають безперечну актуальність цієї тематики в сучасних умовах.

Метою роботи є розгляд та порівняльний аналіз регулювання банкрутства з боку державних органів у зарубіжних країнах, детальний аналіз якого дозволить запозичити позитивні риси для вітчизняної практики.

Викладення основного матеріалу дослідження. Як показує практика більшості зарубіжних країн (США, Канада, Великобританія, Австралія, Швеція, Нідерланди і т. ін.), одним з ключових, елементів сучасної системи неспроможності є наявність спеціальної урядової установи з конкретними обов'язками з питань банкрутства, здатного контролювати дії законодавства і подавати відповідні рекомендації щодо дій уряду в даній області (іншими ключовими елементами системи неспроможності є законодавство, інститут фахівців, судова система і розуміння необхідності банкрутства в суспільстві) [1].

Як правило, компетенція і функції державних органів по банкрутству

встановлені законом. Разом з тим, державні органи по банкрутству багатьох країн мають свої специфічні особливості. Так, державні органи по банкрутству країн Європейського Союзу мають повноваження подавати в Суд ЄС запити щодо постанов Суду про тлумачення положень Європейської Конвенції по банкрутству.

В Австралії державним органом по банкрутству є державна Комісія з корпоративних справах, яка має повноваження [2]:

- аналізувати фінансовий стан підприємств, що підлягають процедурам неспроможності;
- забезпечувати, адекватність інформації про боржника;
- робити висновки про міру відповідальності директорів боржника за доведення підприємства до банкрутства;
- дискваліфікувати винних директорів самостійно, або клопотати про таку дискваліфікацію в суд.

У Великобританії роль Державного органу з питань банкрутства виконує Служба неспроможності, що входить в систему Міністерства торгівлі і промисловості і налічує 1800 постійних співробітників [3]. Функції цієї Служба такі:

- ліцензування фахівців з банкрутства, контроль за процесом видачі ліцензій фахівців з банкрутства і за відповідністю діяльності арбітражних та конкурсних керуючих професійно-етичному кодексу і законодавству про банкрутство;
- отримання статистичних даних від судів і від призначених арбітражних та конкурсних керуючих для складання бази даних не тільки за кількістю та галузевої належності банкрутств, але також за результатами рішення справ про банкрутство з тим, щоб рішення, які будуть прийматися в майбутньому, були краще обґрунтовані і підкріплені відповідною інформацією;
- здійснення функцій конкурсного керуючого у випадку недостаті активів що підвернені процедурі банкрутства підприємства для оплати конкурсного керуючого з числа незалежних професіоналів;
- виявлення ймовірних причин банкрутства боржника і понесення ним збитків;
- виявлення причин неповідомлення про банкрутство директорами боржника, як тільки стало ясно, що порятунок бізнесу неможливо;

- припис неблагополучним компаніям пройти аудиторську перевірку і призначення певних аудиторів за рахунок компанії;

- домагатися ліквідації будь-якої компанії у випадку, якщо Служба неспроможності прийшла до висновку, що це відповідає інтересам суспільства (на такі випадки приходиться приблизно 1% усіх банкрутств у Великобританії ;

- після кожного випадку банкрутства отримувати від конкурсного керуючого звіт про діяльність - колишніх керівників підприємства-боржника;

- у разі виявлення зловживань і злісної некомпетентності звертатися до суду про дискваліфікацію такого директора на строк до 15 років;

- порушувати в судах справи про судове переслідування боржників [7].

У Канаді існує спеціалізований державний орган у справах про банкрутство, підлеглий Уряду країни та іменованій «Інститутом суперінтендантів по неспроможності». До компетенції цього органу входить:

- законодавча ініціатива з питань неспроможності;

- узагальнення досвіду і практики банкрутств у країні;

- розробка і контроль дотримання єдиного професійного стандарту арбітражних та конкурсних керуючих;

- ліцензування, контроль діяльності та відкликання ліцензій у фахівців з банкрутства;

- порушення справ про банкрутство в судах «[3].

Багаторічний багатий досвід державного регулювання банкрутств існує у Сполучених Штатах Америки. З 1934 р. роль державного органа по банкрутству стала виконувати Комісія з бірж і цінних паперів (КБЦП) Уряду США. З 1938 р. її функції, зафіксовані в Законі про банкрутство, були такі:

- виступати в якості експерта-консультанта судів з банкрутства;

- бути стороною в судочинстві у справах про банкрутство з правом давати обов'язкові укладення за планами реорганізації неспроможних підприємств;

- рекомендувати судам з банкрутства кандидатури незалежних зовнішніх керуючих.

У реформованому в 1978 р. американському Законі про банкрутство

у КБЦП є три функції:

- виступати в суді і бути заслуханою по будь-якому питанню справи про банкрутство, зокрема, з приводу призначення конкурсного керуючого, призначення комісій кредиторів і акціонерів, рівня оплати конкурсних керуючих, використання, продажу та оренди власності;

- контролювати і забезпечувати адекватність, заяви підприємства-боржника про свій фінансовий стан і наявності активів;

- заперечувати проти затвердження судом плану реорганізації з мотивів зловживань з боку боржника.

У ряді випадків КБЦП втручалася в умови продажу діючих неплатоспроможних підприємств, наполягаючи і домагаючись інших умов продажу. У 1983 р. на додаток до КБЦП як до Державного органу з питань банкрутства в США з'явилися Державні Федеральні Конкурсні Керуючі, завдання яких, серед іншого, полягає в контролі діяльності та оплати незалежних конкурсних керуючих, а також у запобіганні шахрайства, нечесності і порушення законності при здійсненні процедур банкрутства [3].

Державний орган з питань банкрутства Швеції знаходиться в єдиній системі з податковою службою і органами судового виконання і полягає в спільній компетенції Міністерства фінансів і Міністерства юстиції. Цей орган, який має відділення у всіх провінціях країни, контролює і регулює здійснення процедур неспроможності. Повноваження його такі:

- вироблення і контроль здійснення державної політики в галузі банкрутств;

- консультування судів, що займаються процедурами неспроможності;

- підготовка, ліцензування, консультування конкурсних керуючих;

- здійснення функцій конкурсних керуючих у випадку банкрутства підприємства з малими активами;

- консультування кредиторів при здійсненні процедур банкрутства;

- контроль рівня оплати конкурсних керуючих; доплата за послуги цих фахівців у випадку недоліків ресурсів у підприємства-боржника;

- контроль дотримання інтересів забезпечених кредиторів;

- здійснення публікацій про визнання підприємств банкрутами [3].

Порівняльний аналіз функцій і повноважень Державних органів по банкрутству деяких країн наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. Функції та повноваження Державних органів по банкрутству

Найменування функцій і повноважень Державного органу у справах про банкрутство	Велико британія	США	Швеція	Росія
1	2	3	4	5
1. Державний орган з питань банкрутства та державна політика в цій сфер				
Державний контроль виконання законодавства про банкрутство	+	+	+	+
Розроблення законодавства з банкрутства і право законодавчої ініціативи		+	+	
Розробка рекомендацій уряду країни щодо державної політики у сфері неспроможності	+	+	+	
Надання роз'яснень з питань застосування законодавства про банкрутство	+		+	+
Аналіз та надання уряду статистичної інформації по справах про неспроможність	+		+	
Збір і аналіз результатів здійснення конкретних рішень у справах про банкрутство і розробка рекомендацій уряду, судам і фахівців з банкрутства	+	+	+	
2. Державний орган з питань банкрутства та неспроможні підприємства				
Отримання будь-якої інформації про неблагополучні у фінансовому відношенні підприємства, у тому числі з правом вільного входу на такі підприємства	+			+
Пред'явлення обов'язкових для виконання вимог щодо проведення аудиторської перевірки боржника, а також про проведення оцінки вартості активів	+		+	+
Ведення реєстру юридичних осіб, що підлягають обліку відповідно до законодавства про банкрутство	+	+	+	+
Пред'явлення менеджера боржника вимог про усунення порушень законодавства про банкрутство	+	+	+	+
Направлення до суду клопотання про дискваліфікацію менеджера боржника	+	+	+	+
3. Державний орган з питань банкрутства та процедури неспроможності				
Звернення до суду із заявою про визнання боржника неспроможним (банкрутом) у випадках, передбачених законом	+	+		+
Експертиза справ про банкрутство (неспроможності)	+	+	+	+
Забезпечення реалізації процедури банкрутства підприємства з недостатніми засобами для здійснення ліквідаційних процедур (відсутнього боржника)	+		+	+

<i>Продовження табл.1</i>				
Захист інтересів великих груп дрібних кредиторів при здійсненні процедур банкрутства	+	+	+	
Забезпечення виплат заборгованості по зарплаті і вихідних допоміг співробітника в разі неспроможності і браку конкурсної маси			+	
4. Державний орган з питань банкрутства та фахівці з неспроможності				
Організація системи підготовки фахівців з банкрутства	+			+
Затвердження вимог до осіб, що здійснюють професійну діяльність у сфері антикризового управління	+	+	+	+
Організація контролю діяльності арбітражних та конкурсних керуючих	+	+	+	
Ліцензування діяльності фахівців з банкрутства в якості арбітражних керуючих	+		+	+
Розробка і контроль дотримання шкали та правил винагороди арбітражних і конкурсних керуючих	+	+	+	

У зарубіжних країнах досить широко застосовуються позасудові процедури неспроможності, здійснювані з ініціативи як боржників, так і кредиторів.

У деяких країнах воліють заохочувати саме позасудові процедури реструктурування боргів як форми реорганізації неспроможного підприємства - досить м'які, добровільні форми. У Законі про банкрутство Німеччини передбачено, що основні рішення в ході провадження у неспроможності приймаються не суддею у справах про банкрутство, а зборами кредиторів, на якому голоси розподіляються відповідно до реальної вартості прав вимоги.

В цілому, добровільне позасудове врегулювання проблем між боржником і кредиторами використовується повсюдно, хоча воно тільки заохочується, але ні в якому разі не нав'язується.

Використання процедури добровільного визнання неспроможності типово для країн із загальним (прецедентним) правом (Великобританія і т. ін.) У цих країнах близько 60% зізнань підприємств неспроможними (банкрутами) відбувається за процедурою добровільного рішення кредиторів про ліквідацію компанії боржника відповідно до статуту

компанії.

Англійський закон містить безліч різних процедур визнання неспроможності боржника, в тому числі широко використовувані позасудові процедури, коли кредитори ліквідують компанію по своїй волі [4]. У Великобританії ліквідація підприємства за рішенням кредиторів здійснюється в разі, якщо за це проголосувала більшість акціонерів (не менше 75%), і після цього було винесено рішення суду. Однак будь-який кредитор має право подати прохання в суд і добитися примусової ліквідації підприємства-боржника. Це часто трапляється тоді, коли кредитори мають підстави підозрювати, що перевірка діяльності боржника проведена недобросовісно. За своєю структурою позасудове визнання неспроможності та примусова ліквідація по суду ідентичні і рівною мірою забезпечують права кредиторів [5].

У цій же країні деякі функції органу з банкрутства в частині здійснення позасудових процедур виконують також банки. За законом, будь-який англійський банк, в тому випадку, якщо він приходить до висновку про неплатоспроможність свого клієнта, має право призначити на таке підприємство зовнішнього керуючого. Банк може призначити на підприємство аудитора за рахунок самого підприємства. Цей аудитор може підготувати звіт банку не тільки про фінансовий стан боржника, але і про компетенцію його керівництва [3]. Таким чином, англійський банк не може ліквідувати підприємство-боржника у позасудовому порядку, але може ініціювати його реорганізацію.

Законодавством Канади передбачено наявність превентивних реорганізаційних заходів, що застосовуються до боржника з метою недопущення його банкрутства, причому проведення таких заходів може прямо вказуватися в договорі, з якого випливають зобов'язання боржника (судові ж процедури виникають тільки з моменту появи предмета спору щодо реалізації зазначених процедур).

На думку провідних західних фахівців з неспроможності, при існуючому стані речей в країнах з перехідною економікою, до яких належить і Україна, коли не вистачає знань і досвіду в області судових розглядів з комерційних питань, доцільно залучати судові органи до вирішення проблем неспроможності тільки в рідких випадках, і набагато

ширше практикувати позасудові процедури банкрутства [3].

За останні роки ставлення законодавців, практиків з банкрутства і громадської думки більшості зарубіжних країн до проблеми вибору між реорганізаційні та ліквідаційні процедури неспроможних підприємств зазнало значних змін.

Найбільш типовим прикладом законодавства про банкрутство, що віддає перевагу реорганізації неспроможного підприємства перед його ліквідацією та продажем новому власнику, був Закон про банкрутство США, а саме, гл. 11. Під впливом цього закону після Другої Світової Війни аналогічні Положення були введені в законодавства деяких інших країн, зокрема, Німеччини та Франції.

Однак форми реорганізації неспроможних підприємств в цих країнах виявилися на практиці не такі успішні, як спочатку передбачалося, частково через негативного впливу на бізнес оприлюднення інформації про фінансові труднощі підприємства-боржника, частково через відсутність подальшого фінансування. Тому в більшості західних країн законодавче закріплення пріоритету реорганізаційних процедур над ліквідаційними було скасовано (навіть у США найбільш відома ст. 11 Закону про банкрутство була радикально переглянута в 1994 р.), і в даний час єдиною країною, в якій принцип збереження підприємств і робочих місць пріоритетний у порівнянні з принципом банкрутства, є Франція, де дотримання цього принципу призвело до негативних наслідків у вигляді втрати конкурентоспроможності на світових ринках багатьох французьких підприємств і навіть галузей. Деякі західні юристи вважають, що цей принцип настільки далеко від ідеї банкрутства, що інші країни не повинні визнавати французьке законодавство правомірним законодавством про банкрутство взагалі [3].

Згідно думки яка загальноприйнята зараз на Заході, будь-яке положення в законодавстві, котре надає перевагу порятунку бізнесу у порівнянні з забезпеченням відшкодування кредиторам, може означати, що неспроможні і нежиттєздатні підприємства будуть продовжувати свою діяльність на шкоду кредиторам, що призводить до недостатньої підтримки підприємства, що зазнає труднощі, з боку кредиторів, і ускладнює отримання нових кредитів.

Збереження робочих місць як пріоритетний напрямок у порівнянні з віддачею боргів ускладнює отримання кредиту підприємствами насамперед трудомістких галузей. Проблеми подібного роду виникли у Франції, при цьому, рівень порятунку бізнесу там залишився надзвичайно низьким. Вимоги пріоритетного збереження робочих місць в порівнянні з оголошенням підприємства банкрутом не тільки контрпродуктивно, але й не потрібно, оскільки у величезній більшості випадків робочі місця зберігаються не при реорганізації неспроможних підприємств, а при продажу їх діючого бізнесу. До того ж, при цій формі банкрутства кредитори отримують найбільше відшкодування.

У відповідності зі сформованою на Заході практикою, банкрутство - це ефективний засіб для перерозподілу ресурсів незалежно від того, чи представлені ці ресурси основними фондами або кваліфікованою робочою силою. Жодна економіка не може виграти від того, що на непрацюючому підприємстві будуть зайняті кваліфіковані кадри, які могли б бути залучені до роботи на підприємстві процвітаючому. Якщо прибуток - нагорода підприємця за успіх, то банкрутство - це ціна невдачі [3]. Загальновизнаний той факт, що той, хто не витримує конкуренції, врешті-решт, ліквідується - в іншому випадку не буде достатніх стимулів для конкуренції. Спроба уникнути банкрутств за всяку ціну не є гарною альтернативою.

В останні роки на Заході спостерігається рух до реформи законодавства про неспроможність, що, зокрема, вказує на пошук шляхів підвищення ефективності процедур реорганізації неспроможних підприємств. Законодавством про банкрутство Канади встановлено, що Закон і процедури неспроможності повинні переглядатися кожні три роки з метою приведення їх у відповідність з мінливими економічними реаліями. Особливо судочинство, спрямоване на захист підприємств-боржників або на стимулювання мирової угоди між ними і кредиторами, які мають проводитися окремо від процедур визнання підприємства банкрутом, було скасовано у країнах Заходу (Франція, США, Німеччина) в результаті реформ законодавства про банкрутство. Таке судочинство виявилось нездатним в сучасних фінансових умовах допомогти в порятунку терплять труднощі підприємств. У Німеччині, наприклад, тільки в

1% випадків такого погоджувального судочинства була досягнута угода між боржником і незабезпеченими кредиторами. До того ж, умови таких угод недостатньо враховують положення забезпечених кредиторів.

На думку німецьких юристів, найбільш практичним і часто використовуваним способом порятунку підприємств-боржників є повний продаж активів таких підприємств новому власнику. У 1989 р. Федеральне Міністерство юстиції Німеччини опублікувало реформований Закон про банкрутство, в якому метою виробництва по неспроможності заявлено максимальне збільшення вартості активів боржника та розподіл цієї вартості серед різних претендентів на неї відповідно до відносної черговістю прав фінансових вимог. Німецький підхід полягає в тому, що потрібно надати ринковим силам вирішувати, що краще підходить для максимального збільшення вартості активів діючого підприємства: реорганізація боржника або продаж його бізнесу та активів після ліквідації. Виходячи з цієї мети, німецьке законодавство про банкрутство не віддає перевагу продовженню діяльності існуючого підприємства-боржника в порівнянні з продажем підприємства іншому суб'єкту або навіть розчленування активів боржника з подальшим їх більш ефективним розподілом. Іншими словами, сучасна мета процедур неспроможності в Німеччині - ефективне використання активів, а не захист потрапили в скрутне становище фірм від дії ринкових сил.

Висновки. Як вважають провідні західні фахівці з неспроможності, якщо принцип пріоритетності збереження підприємства і робочих місць, а не задоволення позовів кредиторів запанує в Україні, то ні в українських, ні у західних інвесторів не буде стимулу вкладати кошти в українські підприємства або надавати їм кредити, бо не буде гарантії хоча б часткового повернення вкладених коштів у випадку їх неефективного використання.

За підсумками аналізу зарубіжного досвіду можна зробити висновки про те, що застосування позасудових, наприклад, економіко-підприємницьких процедур антикризового управління більш доцільно. У цьому зв'язку представляється доцільним розглянути деякі аспекти антикризового управління, зокрема, оперативне управління, як його основу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Staehle, H. W. / Stol, E., Betriebswirtschaftslehre und okonomische Krise., Betriebswirt. Verlag Dr. Th. Gabler GmbH Wiesbaden, 1984.
2. Тіроль Ж. Ринки та ринкова влада: теорія організації промисловості. - С.-Пб.: Економічна школа, 1996.
3. Звіт Компанії «Куперс енд Лайбранд» Європейської експертної служби «Консультації з питань банкрутства». Проект 1.303. Москва, грудень 1994
4. Гурков І., Авраамового Є. Стратегії виживання промислових підприємств у нових умовах. «Питання економіки» № 6, 1995.
5. Кірсанов К. А. та ін. Антикризове управління. Навчальний посібник. - М.: МАЕП, 1999. - 144 с.
6. Айвазян З. А. Антикризисное управление : сущность стабилизационной программы / З. А. Айвазян, В. В. Кириченко // Эксперт. - 2001. - № 8.
7. Свиридов А. К. Антикризисное управление: принятие решений на краю пропасти / А. К. Свиридов // Проблемы теории и практики управления. - 1999. - № 4. - С. 19-26.